

Nowe stanowisko *Nothorhina punctata* (FABRICIUS, 1798) (Coleoptera: Cerambycidae) w okolicach Radomia

New record of *Nothorhina punctata* (FABRICIUS, 1798) (Coleoptera: Cerambycidae) in the vicinity of Radom

Marek MIŁKOWSKI¹, Jan TATUR-DYTKOWSKI²

¹ul. Królowej Jadwigi 19 m. 21, 26-600 Radom; milkowski63@wp.pl

²tatur.dytkowski@gmail.com

KEY WORDS: Cerambycidae, *Nothorhina punctata*, faunistic record, Central Poland.

Nothorhina punctata jest gatunkiem występującym prawie w całej Palearktyce (DANILEVSKY 2020). W Polsce chrząszcz notowany był z nielicznych stanowisk w kilku krainach (BURAKOWSKI i in. 1990). Niedawno znaleziony został w Puszczy Drawskiej i w Borach Kujańskich na Pomorzu oraz na nowym stanowisku w Puszczy Białowieskiej (GUTOWSKI i RUTA 2004, GUTOWSKI i in. 2006, RUTA 2014).

N. punctata w naszym kraju należy do najrzadziej obserwowanych kózkowatych. Rozwój ma miejsce w zewnętrznych, martwych warstwach korowiny, starych, ale żywych sosen, głównie sosny zwyczajnej. Zasiadlane są drzewa ponad stuletnie, samotne, alejowe oraz rosnące na skraju lasu lub polan. Jako gatunek zagrożony wyginięciem, umieszczony został w polskiej „Czerwonej Księdze Zwierząt” (GUTOWSKI 2004), jak również na „Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce” (PAWŁOWSKI i in. 2002). ECKELT i in. (2018) zestawili listę reliktowych gatunków chrząszczy saproksylicznych mogących służyć jako gatunki parasolowe dla lasów Środkowej Europy. Wśród nich znalazła się *N. punctata* – gatunek ważny przy waloryzacji starych drzewostanów i pomocny w ich ochronie.

W ostatnich latach chrząszcz został stwierdzony w okolicach Radomia (Wyżyna Małopolska):

- DC91 Siekluki Stare ad Białobrzegi, 12 VI 2010, 1 ex., na kłosie trawy rosnącej u nasady pnia starej sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris* L., w godzinach przedpołudniowych, leg. J. TATUR-DYTKOWSKI;
- 19 VI 2021, 1 ex., w szczelinach korowiny starej

sosny zwyczajnej *P. sylvestris*, późnym popołudniem, ok. godz. 19.30, leg. M. MIŁKOWSKI.

Siedliskiem gatunku jest pomnikowa aleja sosnowo-dębowa, będąca zadrzewieniem dwustronnym drogi krajowej nr 7 (Rozporządzenie 2008). Pomnikowe sosny liczą sobie ponad 160 lat i są pozostałością dawnych nasadzeń wzdłuż tzw. traktu krakowskiego (Ryc. 1, 2). W listopadzie 2015 r. w skład drzewostanu wchodziły 44 sosny zwyczajne oraz 13 dębów szypułkowych (Uchwała 2015). Według obserwacji własnych poczynionych w czerwcu 2021 r. drzewostan zabytkowej alei zmniejszył się do 37 sosen oraz 12 dębów. Liczba drzew stale maleje – w ciągu ostatnich kilkunastu lat ubyło ich ponad połowę. Pewien wpływ na zamieranie sosen może mieć przedstawiciel bogatkowatych (Buprestidae) *Phaenops cyanea* (FABRICIUS, 1775), którego nalatywanie na pnie drzew obserwował pierwszy z autorów. Przyplaszczek granatek należy do jednego z pierwszych kambiofagów atakujących pokryte grubą korą, dobrze nasłonecznione i osłabione sosny (GUTOWSKI i in. 1992). W miejsce usuwanych drzew wprowadzane są nowe, jednakże dotychczas były to głównie gatunki drzew liściastych. Zdaniem autorów, nasadzenia powinny być uzupełniane o sosnę zwyczajną. Zabytkowa aleja sosnowo-dębowa przypuszczalnie jest największą ostoją *N. punctata* w centralnej Polsce.

Ryc. 1. Zabytkowa aleja sosnowo-dębowa w Sieklukach Starych.

Fig. 1. Historic pine and oak alley in Siekluki Stare.

Ryc. 2. Zabytkowa aleja sosnowo-dębowa w Sieklukach Starych:
A – stare sosny, marzec 1994 r.; B – stara sosna zasiedlona przez *N. punctata*, czerwiec 2021 r.

Fig. 2. Historic pine and oak alley in Siekluki Stare:
A – old pine trees, March 1994; B – old pine tree infested with *N. punctata*, June 2021.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1990. Chrząszcze Coleoptera. Cerambycidae i Bruchidae. Kat. fauny Polski, Warszawa, XXIII, **15**: 1-313.
- DANILEVSKY M. (red.) 2020. Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 6: Chrysomeloidea I (Vesperidae, Distenidae, Cerambycidae). Updated and Revised Second Edition. Brill, Leiden / Boon: XXVII + 712 pp.
- ECKELT A., MÜLLER J., BENSE U., BRUSTEL H., BUBLER H., CHITTARO Y., CIZEK L., FREI A., HOLZER E., KADEJ M., KAHLEN M., KÖHLER F., MÖLLER G., MÜHLE H., SANCHEZ A., SCHAFFRAT U., SCHMIDL J., SMOLIS A., SZALLIES A., NÉMETH T., WURST C., THORN S., CHRISTENSEN R.H.B., SEIBOLD S. 2018. „Primeval forest relict beetles” of Central Europe: a set of 168 umbrella species for the protection of primeval forest remnants. *Journal of Insect Conservation*, **22**: 15-28.
- GUTOWSKI J.M. 2004. *Nothorhina punctata* (FABRICIUS, 1798). (ss. 144-145) [W:] GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (red.) Polska Czerwona Księga Zwierząt – Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Kraków – Poznań.
- GUTOWSKI J.M., BUCHHOLZ L., KUBISZ D., OSSOWSKA M., SUĆKO K. 2006. Chrząszcze saproksyliczne jako wskaźnik odkształceń ekosystemów leśnych borów sosnowych. *Leśne Prace Badawcze*, **4**: 101-144.
- GUTOWSKI J.M., KRÓLIK R., PARTYKA M. 1992. Studia nad biologią, występowaniem i znaczeniem gospodarczym w Polsce bogatków z rodzaju *Phaenops* DEJEAN (Coleoptera: Buprestidae). *Prace Instytutu Badawczego Leśnictwa*, **736**: 3-79.
- GUTOWSKI J.M., RUTA R. 2004. Waloryzacja przyrodnicza gminy Tuczno (Pojezierze Zachodnio-pomorskie) w oparciu o wyniki wstępnych badań nad chrząszczami (Insecta: Coleoptera). *Nowy Pamiętnik Fizjograficzny*, **3** (1-2): 27-60.
- PAWŁOWSKI J., KUBISZ D., MAZUR M. 2002. Chrząszcze – Coleoptera. (ss. 88-110). [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Rozporządzenie 2008. Rozporządzenie Nr 64 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 października 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu białobrzeskiego, dnia 14 listopada 2008 r., Mazow. 08.194.7025.
- RUTA R. 2014. *Nothorhina muricata* (DALMAN, 1817) na Pomorzu (NW Polska). *Przegląd Przyrodniczy*, **25** (2): 113-116.
- Uchwała 2015. Uchwała nr VIII/57/2015 Rady Gminy Stara Błotnica z dnia 04.09.2015 roku w sprawie zmiany rozporządzenia Nr 64 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 października 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu białobrzeskiego (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 194 z 2008 r., poz. 7025).

Wpłynęło: 6 lipca 2021
Zaakceptowano: 26 sierpnia 2021